

més en còpia de 1313, Alart (i a mi em sembla el mateix) dóna per autèntic i curiosament copiat.

Després apareix molt sovint en català, tant com en oc, i cast. *señorio* [1140]: «donat illi manament et districtum (> *destrret*) et *seniorium*» a. 1112, Malgrat de Segarra (Serra V., BCEC 1907, 83); «dono *senorivum* et quicquid ibi habeo», Poblet a. 1204 (*Cartul* de P., 84); «totz dretz e l *segoriu* [g=ni] que nós i avem ni aver i devem», ribag (BABL VII, 176, crec igual que el que MiretS situa a Montanyana, en *El més antic text lit*, p 25)

Igualment en literatura: «Nós no vullam jutgar / e no serem jutgats, / ne devem desirar / *senyorius* ne dugats, *Proverbis* de G. de Cervera (889d = 917d ed. Llabrés). «Don Pero Ahonés, gran tort nos deys --- 15 guardats què fets, que vós venits contra nostre *senyoriu*, la qual cosa no ns esperàvem», «lo Rayz d'Algezira era exit d'Algezira per paor que havia de Nós --- e romàs lo poder de la vila en los sarraïns e [en] lo *senyoriu*, e enviaren-nos sos missatges --- que ells s'avenrien ab Nós ---», Jaume I (§§ 25, 329, Ag, pp 43, 355) «Senyor, mentre vós siats viu, / val més tot vostre *senyoriu* / ---», *Set Savis*, v. 527. Rimant amb *diu* en el Poema de l'Expedició de 1393 a Còrsega (p p Massó Torr., *RHisp* IX, 250) «Lo primer 25 stament de persones són los preláts --- Lo segon és *senyoriu* temporal, axí com emperadors, reys etc.», StVicentF II, 28 18. «Qualsevol vassalls vostres, e 'n cara ab strany, axí nostres com d'altres *senyorius*», Gandia 1412 (BSCC XVII, 118); i Montoliu (*RHisp* LVII, 79) el cita en Andreu Febrer II, 10

En fi l'*InuLC* n'aplega força dades en docs, com un de relatiu al castell de La Roca d'Albera: «*senorivum* de Rocha»; d'altres de forma cat. pura o un poc llatinitzada, de 1168, 1181, 1224, 1228, 1243, 1264, 1271, 35 1291 (i crec que segueix)

El cast *señorio* és massa conegut perquè calgui parlar-ne: apareix des del *Cid* Igualment port. *senborio* 'senyoria', 'recinte d'una jurisdicció senyorial' etc. [1223, Machado], a la llengua dels trobadors és tan antic i tan arrelat com en les hispàniques: p ex *segnorriu* «seigneurie» ja fou usat per l'arcaic trobador gascò Cercamon, del S. XII (ed Jeanroy, 631; Appel, *ASNSL* CXLVII, 216) Levy en dóna dos testimonis en el *PSW* i hi afegeix (*ASNSL* CXXXVIII, 107): «Dona 45 *senboriva* / donrat *senboriu*» en un altre trobador del període antic, Guiraut d'Españha (ed Hoby, 12 20), traduint-lo 'poder'. En fi Raimbaut d'Aurenga en formà el derivat *asenborivar* intr. 'dominar' (*A mon vers*, estr VIII, Kolsen, *ASNSL* CXXXIX, 87).

Sens dubte, en les accs. figurades, *senyoriu* no està registrat en els diccs catalans fins al Belv. («senyoria; gravetat en el port, y en les accions»), però això no és més que un oblit dels lexicògrafs. el mot és d'ús ben legítim en la llengua normal, com ha reconegut el *DFa*, i se n'han servit escriptors de lèxic i estil ben català com EmVilanova, Pous i Pagès i Oller: «quina senyora no rondina i reganya a les criades?, si jo fos mestressa faria lo mateix; si no, ves en què se'm coneixeria el *senyoriu*!», Noller (O. C. x, 269.10f.). 60

Ensenyoriir-se [DTo 1647]; «*ensenyoriir-se* de tota la terra», «e. de les ciutats d'Espanya» (Pseudo-Boades, c. 1673; Belv.); «a penes lo fill quedà satisfet, ella se n'*ensenyori* altra volta», Noller (*Pap*, 175); «no pararen de pasturar a la voleyá fins *ensenyoriir-se* de nou del camí ramader --- únic pas accessible», Mrn. Vayreda (*Sang Nova* IV, vi, 284); «un remoliment sentimental s'*ensenyoria* del seu cor», Coromines (*Vida Austera*, O C., 789b31) *Ensenyoriement* *Desensenyoriir*; *dessenyoriir*; *ensenyorejar*.

CPT El més important, *monsenyor*, *missenyor*, *mos-sèn* etc., ve de la combinació de *senyor* amb l'adjectiu possessiu *mon* i llurs variants. La forma plena (*monsenyor*, *mosse*, *missenyor*) ha quedat en català amb un ús i un abast reduïts, mentre que *mos-sèn* (resultant d'una combinació del nominatiu *mos-sèn*), junt amb les seves variants, ha restat amb força i validesa permanents.

Monsenyor ha restat com a títol d'alts personatges, o forma d'adreçar-s'hi, sobretot grans personalitats eclesiàstiques; s'havia usat també en variant un poc reduïda: «*mossenyor* Sprenou, canonge de la Seu» Bna. a. 1442 (*Ardits* I, 430). La forma llatina del vocatiu de MEUS 'meu' era *MÍ* (*filii mi* 'fill meu!'), que restà viva i funcional en la llengua arcaica (ho era encara en els Ss XI-XIII en la dels trobadors), d'on *missenyor*, *missenyora*: que (negligits pels lexicògrafs) restaren en ús com a fórmules de respecte i adreçament fins al segle passat: *missenyora la Marquesa* etc. trobaríem en tantes comèdies de Pitarra i coetanis; «quan *missenyora* sia servida ---», Raimon Caselles, *Sots F.*, 146.

I no manquen, en frases de vell estil, en grans clàssics moderns, com Alcover o Coromines (*L'Amor Traïdor*): «--- / a Rebeca la filla de Bathuel / --- / Eliezer l'oració murmura / --- / ---- / el nom de sa família li diuen / ----. / I la jove respon: / —Jo, *missenyor*, / só filla de Bathuel, fill de Nacor / ---», *Poemes Bíblics* (Alcover, O C., 80). En un estil obsequiós fins s'usava, en la nostra ruralia, parlant, en tercera persona, de figures respectades: «*Missenyor* m'ho acaba d'innovar —deya en Basi— --- *missenyor* esparrat y sense esma ---», MrnVayreda (*Sang Nova* V, vii, 389).

Mossèn i les seves variants resulten, com ja ho he anat anticipant abans, d'una combinació de *mos-sèn*, antic i dialectal, amb el tractament *En*, element constant de l'idioma (no pas d'un escurçament arbitrari d'aquell, com s'ha dit sovint, amb menyspreu de les normes fonètiques i de la història de la llengua). Aquella combinació, en efecte, es practicava i era gairebé de rigor en l'estil i el formulari medievals (sovint, tal com *monsenyor*, aplicada a personalitats dinàstiques o eclesiàstiques): «*Mosén* *En* Karles ---» a. 1322 (Finke, *Acta Ar* III, 407); «d'aço, *senyor*, en presència nostra, manà les cartes *monsé*<n>*yer* *En* R. del Got, cardenal, que les manà al vicecanceller» carta des de Lleida, a 1309; «--- venia del convit, que *monsén* *En* Jacme Gayeta, cardenal, havia feyt, del seu títol, que és vuy, festa de sent Jordi; e que, con agren men-